

Michal Jasaň

DRIM Nitra, ZUŠ J. Rosinského, Nitra, SR
Diaboliáda

Dramatizácia novely Michaila Bulgakova v podaní divadelného súboru DRIM je príbehom o zbytočnej práci, byrokratickom pekle a nahraditeľnosti jedinca v zabehnutom systéme. Z predlohy umne vyskladali obrazy, ktoré pripomínajú absurdnú drámu svojim detailným popisom nezáživných každodenných životných udalostí ruského „bieleho goliera“ zo začiatku 20. storočia, ktorej na prvé zdanie chýba silný dramatický konflikt v textovej zložke.

Marica Šišková opäť ukázala, že dokáže veľmi šikovne pracovať s mizanscénami viacerých hercov. Každý herec, ak bol v postave, mal jasne zadefinovaný cieľ, svoje miesto a úlohu. Vďaka tomu je od začiatku do konca prítomné dramatické napätie, čo je vzhľadom na absurdnosť a banálnosť zápletky kľúčové. Každá situácia má jasnú tému a predstavenie ako celok sústredene napreduje k záveru a pointe. Túto precíznosť v jednotlivých obrazoch žiaľ narušajú prestavbové momenty, ktoré sú pri plnom svetle, častokrát s hudobným podkladom, ale nie sú aranžované, ale vyslovene technické. Ako inscenácia postupuje, ukazujú sa náznaky pokusov prestavieb v charaktere a s významom, čo vytvára dojem nejednotnosti zámeru. Inscenácii by určite pomohlo, keby režisérka ešte prehodnotila potenciál, ktorý jej medzery medzi obrazmi ponúkajú.

Najdominantnejším objektom na scéne sú červené dvere na kolieskach. Vzhľadom na tému inscenácie je to logické výtvarné riešenie, nakoľko fungujú ako symbol byrokracie, podávania si kľúčiek na úradoch a intríg pripravovaných „za zavretými dverami“. Keďže je tento objekt mobilný, scénické riešenie jednotlivých obrazov nie je statické, každý priestor má iné usporiadanie, čo podporuje celkovú dynamiku rýchleho striedania obrazov. Tieto dvere slúžia nie len ako miesto príchodov a odchodov postáv, ale aj ako symbol obštrukcie v ceste postáv či tajomno neznámeho. Herci by si mali však dať pozor, ako k týmto dverám pristupujú vo svojej hereckej práci. Niekedy prichádzali na scénu a pristupovali k dverám už v postave, inokedy začali byť postavou až po ich otvorení. Tento princíp by bolo dobré zjednotiť.

Po hereckej stránke sú všetci účinkujúci na veľmi vysokej úrovni a dokázali vytvoriť charakterovú drobnokresbu pre každú postavu a to aj v prípade vedľajších rolí. Obzvlášť zapamätateľná bola „súdružka kvetina“, postava, ktorá celý čas „nenápadne“ sleduje dianie predstieraním, že je črepníková rastlina, čo dodávalo každému obrazu dodatočnú absurdnosť. Samuel Černuško v postave Krotkova precízne vykresľuje zmätenosť a postupný úpadok k rezignácii.

Úplný záver inscenácie tvorí list Michaila Bulgakova Stalinovi z roku 1931, v ktorom ho žiada o vyhostenie zo ZSSR. Tento obraz je bodkou inscenácie a výkričníkom publiku, že tento príbeh má základ v skutočnom životnom príbehu. A nám, divákovi, ostáva po záverečnom potlesku otázka, koľko sa tých 90 rokov naozaj zmenilo a či sa náhodou aj my nemôžeme raz ocitnúť v koži Krotkova.

... na ceste, Levice, SR
Matilda

Performatické sólo Renáty Jurčovej je príbehom o žene, ktorá stojí na pomedzí vnútorného rozhodnutia byť umelkyňou a vonkajším spoločenským tlakom nájsť si „normálne“ zamestnanie. Prechádza životnými skúsenosťami od detstva, cez monotónnu prácu, ktorá ju nebaví, až po uvedenie a nájdenie si svojho miesta v umeleckom svete.

Už od samého začiatku autorka pracuje s témou umenie verus práca – v tomto prípade stavebná inžinierka – v podobe svietenia kancelárskymi lampami (ktoré využíva divadelne, ale zároveň vytvárajú estetiku kancelárie) a používaním papierovej lepiacej pásky, bežným spojovacím materiálom v stavebníctve aj divadle. Už pri vchode do sály je cez projektor premietaná plocha jej notebooku, na ktorom má motivačný citát, evokujúci pocit osobnej nenaplnenosti a nútenia sa do práce.

Celá inscenácia je postavená na vopred pripravenom videu, ktoré kombinuje zábery z detstva a prítomnosti (prestavba kultúrneho domu). Zvukovú stopu tvorí na mieru vytvorená hudobná kompozícia Lukáša Kubičinu a nahovorené spomienky z minulosti, ktoré sa vo vhodnom momente spájajú do hudobného mixu, podporujú tanečné pasáže inscenácie alebo vytvárajú

hovorený kontrast a dramatického kolegu performerke. Fakt, že celá inscenácia má vopred daný hudobný podklad a časový pôdorys, umožnil nie len prepracovanú prácu s tempom a rytmom ale aj sústredenú hereckú prácu a jasný ťah na pointu.

Renáta Jurčová svojím herectvom a tancom zvláda vytvárať výpovedné obrazy či už pohybovou akciou alebo reagovaním na nahraný text a výrazne osobná výpoveď je citeľná v priebehu celého predstavenia. Využíva svoj pohybový aparát a ani v jednom momente divák nemá pocit, že by zašla nad rámec svojich schopností či naopak, svoje schopnosti podcenila. Vďaka tomu pôsobí po hereckej stránke veľmi profesionálne. Obzvlášť pôsobivá je v choreografii „zabalenia sa“ do papierovej lepiacej pásky a následného vyslobodenia sa z nej, ktorá, vzhľadom na vlastnosti materiálu, je zrejme mierne improvizovaná, no zvláda to s prehľadom, v emócii postavy, a vytvára vizuálne silný výpovedný obraz. Až v úplnom závere herečka prvýkrát prehovorí a reaguje na nahraný text, čím sa zmení atmosféra celého predstavenia a využije toto vytrhnutie diváka k vypovedaniu pointy vo veľmi pôsobivom vizuálnom obraze „oslobodenia sa“.

Inscenácia pokračuje v estetike Renáty Jurčovej, ktorú tvorí predovšetkým performatívny prístup k hereckej tvorbe a silná osobná výpoveď. Aj keď sa v pár momentoch inscenácie objavilo zbytočné choreografické opakovanie a prílišná popisnosť hovoreného slova, ktorá bola v kontraste k celkovej poetickej estetike, ako celok je na vysokej umeleckej a estetickej úrovni, so silnou výpovednou hodnotou.

Helsingin teatterikoulu, Valo Ensemble, Helsinky, Fínsko

Metsänväki

Autorská inscenácia fínskeho súboru Valo Ensemble s názvom Metsänväki (voľný preklad „Lesné bytosti“) vychádza z fínskych povestí a požičiava si základ zápletky zo Shakespearovho Sna noci Svätajánskej. Inscenácia mala na FAD 2021 premiéru. Podľa slov samotných autorov, základ inscenácie postavili doma v Helsinkách a generálnu / technickú skúšku absolvovali až v Párovských Hájoch. To sa, žiaľ, odzrkadlilo na konkrétnom predstavení, ktoré sme mali možnosť vidieť.

Text, ktorého autorom je jeden z účinkujúcich hercov, Olli Kiljunen, je príbehom neopätovanej lásky, ktorá vznikla počas tancovačky v lese medzi dvoma párami postáv. Jedna z nich sa dostane do kontaktu s lesnými bytosťami. Tie sa jej pokúsia pomôcť a zbaviť ju chlapca, ktorý sa silou mocou snaží získať si jej priazeň. V tomto smere hra veľmi pripomína zápletku Sna noci Svätajánskej, vďaka čomu je ľahko čitateľná aj bez znalosti jazyka. Autor námet zjednodušil a obohatil o fínsky folklór, vďaka čomu vznikol univerzálny príbeh obohatený o kultúrne špecifiká, čo v kontexte medzinárodného festivalu amatérskoho divadla má svoje opodstatnenie a divácky prínos.

Po režijnej stránke stavila Katja Honkanen predovšetkým na fyzické, výrazne expresívne herectvo a choreografické mizanscény, nakoľko text obsahuje minimum hovoreného slova. A práve tu sa ukazuje čerstvosť inscenácie v negatívnom smere. Herci v náročnejších pohybových pasážach vypadávali z rytmu alebo si pomýlili kroky a vznikal pocit amaterizmu z ich prejavu, hoci na samotnej choreografii bolo vidieť, že je premyslená a berie v úvahu každého herca na scéne.

V inscenácii cítiť rozdiel v hereckej vyzretosti starších a mladších členov súboru. Zatiaľ čo Olli Kiljunen a Irina Karosjoki pôsobia na scéne sebavedomo, nedá sa to úplne povedať o ostatných hercoch. V momentoch, kedy mali jasne motivovanú akciu a boli v centre pozornosti obrazu, tento rozdiel až tak badateľný nebol, ale prejavil sa počas choreografií a obzvlášť v prípade komparzných rolí. Aj preto Olli Kiljunen v komparznej postave „stromu“ (vraj sa jedná o fínsky divadelný vtíp) pútal pozornosť omnoho viac ako jeho kolegovia na javisku.

Po výtvarnej stránke bola inscenácia rovnako mierne nedotiahnutá. V prázdnom priestore dotvárali atmosféru a výtvarnosť výpravy predovšetkým svietením, čo podporovalo celkovú jednoduchosť a univerzálnosť zvoleného divadelného jazyka. Kostýmy boli ale nevyvážené, od prepracovaného kostýmu stromu až po niečo, čo by sa dalo nazvať civilným oblečením daného herca, na ktoré sa len natiahol jeden významový prvok. Pôsobilo to veľmi amatérsky a nízkorozpočtovo.

Celkovo je inscenácia dobre vystavaná, má humor a je zrozumiteľná aj bez znalosti fínskeho jazyka. Kazí ju len nepresnosť v hereckej akcii a nesúlady kostýmov. V prípade, že súbor na inscenácii ešte popracuje, môžu mať v repertoári zábavnú inscenáciu pre mladých, starších a pokojne aj zahraničných divákov.

DRIM Nitra, ZUŠ J. Rosinského, Nitra, SR

The End of the F...ing World

Inscenácia na motívy seriálu podľa komixovej predlohy je postavená na intímnom príbehu dvoch postáv, ich spoločného dobrodružstva s tragickým koncom. Výsledná inscenácia by sa dala nazvať tínedžerskou „road trip“ drámou, ktorá bola umne transponovaná na divadelnú formu.

Dramatizácia pracuje iba s dvoma javiskovými postavami, Jamesom a Alyssou, a prítomnosť iných postáv, nutných pre posun príbehu, je opísaná iba v monológoch postáv, ktoré majú skôr rozprávačský charakter. Tento prístup umožnil režisérke (Marica Šišková) pracovať s minimalistickými mizanscénami v jednoduchej, funkčnej scénografii, ktoré podporili komornosť a intímnosť príbehu. Epický prístup k monológom, opisujúcim akčnejšie pasáže či iné postavy, dramatické napätie vytvorené hercami nenarúšal, naopak, podporoval celkový neiluzórny charakter režijnej práce.

Komornosť dramatizácie poskytla priestor na sústredenú hereckú prácu, zameranú predovšetkým na vnútorné motivácie a charakterovú drobnokresbu. Alex Mihalík vytvoril pre svoju postavu nič necítiaceho Jamesa zaujímavú, veľmi statickú a nemotorne pôsobiacu vonkajškovú formu. Počas inscenácie pracoval prevažne s malými zmenami v správaní, minimalistickými pohybmi tela aj tváre. V závere, kedy James prejde osobnostnou zmenou, sme tak mohli jasne pocítiť ale aj vidieť dramatický oblúk postavy. Jeho herecká partnerka, Laura Majcherová, zvolila podobný herecký princíp na vytvorenie postavy Alyssy, znudenej rebelky hľadajúcej dobrodružstvo, čo síce fungovalo v intímnejších obrazoch, ale na celej ploche inscenácie neposkytovalo dostatočný kontrast a nevytváralo silného dramatického partnera Alexovi. Väčšia škála výrazových prostriedkov by mohla dodať inscenácii nielen kontrastnosť a podtrhnúť charakterovú zmenu Alyssy v poslednom obraze.

Najvýraznejším prvkom inscenácie je použitie živej hudby, o ktorú sa postarala kapela The Wild Youth (spev, elektrická gitara, perkusie). Režisérka ju využila nie len ako podkladovú či prestavbovú hudbu, ale pracuje s možnosťou aktívneho reagovania hudobníkov na dianie na scéne a vytvárania zvukových efektov. Najlepším príkladom je scéna v aute, kedy kapela reaguje na hereckú akciu zapínania a vypínania rádia a tiež znížia alebo zvýšia hlasitosť podľa toho, ako herci interagujú s imaginárnym autorádiom. Takéto použitie hudby podporilo atmosféru a estetiku „road trip“ drámy.

Výtvarná zložka je minimalistická, s ohľadom na funkčnosť. Dominantným scénickým objektom je rozkladací gauč, ktorý herci medzi obrazmi presúvajú a skladajú, aby vytvorili náznak priestoru, v ktorom sa dej odohráva. Farebnosť celého priestoru je ladená do čierneho-sedej, v ktorej krásne vynikajú herci v pestrých, civilných kostýmoch, zostavených s ohľadom na charakter postáv.

Inscenácia je hereckým koncertom Alexa Mihalíka a Laury Majcherovej. Preto je veľmi dôležité v každom obraze nasmerovať divácku pozornosť čo najviac na hereckú akciu a následne ju udržať hľadaním nuáns v ich prejave. A to sa tvorcom vo veľkej miere aj podarilo.